

a falu

2014. tél

XXIX. évfolyam

Megjelenés minden évszakban

› Vidékfejlesztő
fesztiválok

› Mit, miből, hogyan?
Vidékfejlesztési
Program 2014-2020

› Zárkertek vagy kertesz
házak

› Helyi élelmiszer-
rendszerek
a gyakorlatban

A FALU

Alapítva: 1985

Alapító: Agroinform Kiadó
és Nyomda Kft.

Szerkesztő bizottság:

Németh Tamás
elnök

Csatári Bálint
Csonka-Takács Eszter
Dinya László
G. Fekete Éva
Kovách Imre
Ligetvári Ferenc
Mezőszentgyörgyi Dávid
Ónodi Gábor
Podmaniczky László
Szörényiné Kukorelli Irén
Tóth Albert

Szerkesztőség vezetője:
Eperjesi Tamás

Felelős szerkesztő:
Dénes Zoltán

Felelős kiadó:
Mezőszentgyörgyi Dávid

Nemzeti Agrárszaktanácsadási,
Képzési és Vidékfejlesztési Intézet
1223 Budapest Park utca 2.
Telefon: 06-1 3628100
E-mail: afalu@nakvi.hu
www.agrarlapok.hu

ISSN 0237-4323

Megjelenik minden évszakban

A borító és a belív képeinek forrása:
Dénes Zoltán és www.shutterstock.com.

Tartalom

5

Kis Miklós Zsolt:
Mit, miből, hogyan? Vidékfejlesztési Program 2014-2020

17

Krebszné Gábor Tamara,
Kujáni Katalin, Neubauerne
Szatmári Zsuzsanna, Szabó
Dorottya, Szabó Tibor, Tóth
Katalin:
Helyi élelmiszerrendszerek a gyakorlatban

29

Eskulics György, Gelencsér
Zsófia, Horváth Szilveszter,
Siklósi Rozália, Szuromi
Orsolya:
A közösségek együttműködése segítheti a falvak megmaradását

45

Gergye Rezső

Vidékfejlesztő fesztiválok

67

Kohlheb Norbert,

Podmaniczky László, Pirkó

Béla, Centeri Csaba, Balázs

Katalin, Grónás Viktor

Új irányok a talaj- és vízvéd-
lemben

55

Pócsi Gabriella

Zárkertek vagy kertes házak?

77

Romvári Róbert

A magyar tanyavilág villa-
mosítása

Az **A falu** szerzői és lektorai – a folyóirat újraindítása óta – díjazás nélkül végzik a munkájukat, ezzel járulnak hozzá a fenntartásához. A megjelent írásművek ezért csak a szerző, illetve a Kiadó hozzájárulásával használhatók fel.

ÖSSZEFOGLALÓK

A KÖZÖSSÉGEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE SEGÍTHETI A FALVAK MEGMARADÁSÁT

**Eskulics György - Gelencsér Zsófia - Horváth Szilveszter - Siklósi Rozália -
Szuromi Orsolya**

Tanulmányunkban egy olyan kistelepülést mutatunk be, mely a Nógrád megyei palócság egyik leghíresebb népművészeti központjaként van számon tartva. Ám Rimóc nem csak erről lehet nevezetes, hanem jó példaként szolgálhat a helyi gazdaságfejlesztés tekintetében is. Az utóbbi két évtizedben több olyan kezdeményezés is megvalósult akár az élelmiszertermelés, akár az energiaellátás szempontjából, amely kiemelkedő jelentőséggel bír a település jövőjét illetően. Kutatásunk során főként arra kerestük a választ, hogy egy gazdag kulturális hagyományokkal rendelkező, ugyanakkor alapvetően hátrányos helyzetben lévő település, milyen eredményeket képes elérni az önellátás terén, valamint milyen tényezőknek köszönheti sikerreit, illetve hiányosságait. Véleményünk szerint a helyi társadalom támogatása, aktív jelenléte nélkül esélytelen egy település számára önellátóvá válni, így azt is vizsgáltuk, hogy maguk a rimóciak, illetve a falu vezetése hogyan vesz részt ezen törekvésben, hogyan látják saját településük jelenlegi és jövőbeli helyzetét, problémáit, valamint mennyire vannak tudatában az önellátásra törekvés jelentőségével, eszközeivel és lehetőségeivel.

ZÁRTKERTEK VAGY KERTES HÁZAK?

Pócsi Gabriella

A kertségek mindig is szerves részét képezték a településeknek. A zártkerteket – amelyeket második otthonoknak, a második gazdaság egy típusának, vagy egyszerűen kertségnek neveznek – 1967-ben hozták létre, azon maradványföldek besorolására, amelyek valamely okból kifolyólag nem lehettek a nagyüzemi mezőgazdaság részesei. A kezdetben mezőgazdasági területek az 1980-as évekre egy komplex gazdasági-társadalmi térré váltak. Ezt követően jelentős visszaesés mutatkozik, szerepük és jelentőségük szinte teljesen megszűnik. Az ezredforduló határán újabb változások tapasztalhatóak: a hagyományos funkció mellett megjelennek új területhasználati módok, kiemelten a lakófunkció. Jelen publikáció célja bemutatni a zártkertek fejlődésének szakaszait, valamint aktuális társadalomföldrajzi sajátosságait Csongrád megye és Szeged példáján.

ÚJ IRÁNYOK A TALAJ- ÉS VÍZVÉDELEMBEN

Grónás Viktor - Kohlheb Norbert - Podmaniczky László - Pirkó Béla - Centeri Csaba - Balázs Katalin

A talaj- és vízvédelem mezőgazdaságot érintő kérdéseivel foglalkozva az „elsődleges szennyezők” (gazdálkodók és élelmiszer feldolgozók) szerepe kulcsfontosságú. A jogi eszközök ugyan jó irányba mutatnak, de nem elégségesek. Ezért a „megoldás kulcsa” is a szennyezők kezében lehet leginkább. Ezért egy társadalmilag felelős attitűd megvalósulásával érdekeltté kell tenni őket abban, hogy egyfajta önkéntes kötelezettség vállalás keretében képesek legyenek megfelelni a hatályos jogszabályi elvárásoknak. Mindez leginkább a különféle környezetbarát technológiák alkalmazásával érhető el. A cikk a talaj- és vízvédelem gyakorlatában alkalmazható eljárások mellett részletezi a szabványok szerepét a mezőgazdaságban, majd bemutatja a GuardEn (Guardians of Environment = „környezet őrzői”) szabvány célját, felépítését és működtetési lehetőségeit. A GuardEn-rendszer biztosítja az ún. „tisztá” technológiák és szabványok „beépülését” az alapanyag előállításba és az élelmiszer feldolgozásba. Ezáltal képessé teszi a vállalkozásokat arra, hogy helyi akciók közreműködőiként részt vegyenek a talaj- és vízszennyezések megakadályozásában és felszámolásában.

A MAGYAR TANYAVILÁG VILLAMOSTÁSA

Romvári Róbert

A tanyák teljes villamosítása régóta megoldatlan feladat. A XX. század második felében komoly erőfeszítéseket tettek a probléma megoldására, azonban napjainkban még mindig több ezer tanyán petróleumlámpával, gyertyával világítanak. A helyzet egyik megoldásaként említhető a Tanyafejlesztési Program (a továbbiakban: Program), amely a magyar tanyákon élő mintegy 200 000 külterületi lakos számára nyújthat fejlődési lehetőséget. A Magyar Kormány egyik nagy népszerűségnek örvendő programja során – a 2014-es évvel bezárólag – több mint 6,1 milliárd forint állami támogatást osztottak szét megközelítően 1100 nyertes pályázat között. Ebből az összegből több mint 800 millió forint jutott az elektromos hálózat nélküli tanyák villamosítására.

SUMMARIES

LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT BY AN EXAMPLE OF A DISADVANTAGED VILLAGE

Eskulics György - Gelencsér Zsófia - Horváth Szilveszter - Siklósi Rozália - Szuromi Orsolya

In our paper, we introduce a small settlement that is regarded as one of the most famous folk art centres of Palóc people (ethnic Hungarians in Northern Hungary and Slovakia with a distinctive dialect) in Nógrád County. But this is not the only reason that can make Rimóc famous but it can also be a good example for local economic development, too. In the last two decades, many initiatives have been realised in the field of either food production or energy supply that are highly important for the future of the village. In our study, we were mainly trying to find the answer to what kind of results can a settlement with rich cultural traditions but in basically a disadvantaged situation can achieve, what factors contribute to its successes or deficiencies. We think that it is impossible for a settlement to be self-sufficient without the support of local society, its active presence, therefore we also examined how the residents of Rimóc themselves and the leadership of the settlement participate in this effort, how they see the present and future situation, problems of their own village, how conscious they are about the significance, tools and opportunities of aspiring to self-sufficiency.

HOBBY GARDENS OR HOUSE WITH GARDEN?

Pócsi Gabriella

The gardens were always organic parts of the settlements. The small hobby gardens – also called second homes, another parts of the “second economy” or simple “gardenhood” – were established in 1967. The aim was to classify those leftover lands, which could not be the part of the large-scale economy. At the beginning, these areas were only agriculture lands, but by the 1980’s they had become a complex economic and social space. After that there was a significant downturn, their role and significance have almost completely ceased to exist. At the edge of the millennium, we can experience new changes: beside the original function, new types of land use had appeared, mostly the residential function. The aim of this paper is to present the phases of small hobby garden development and to review the distinctive social geographic features of them by the example of Csongrád county and Szeged.

NEW PRACTICES IN SOIL AND WATER PROTECTION

Grónás Viktor - Kohlheb Norbert - Podmaniczky László - Pirkó Béla - Centeri Csaba - Balázs Katalin

The role of prime polluters (farmers and agro-food industry companies) in soil and water pollution from agriculture is inevitable. The “keys of the solution” could be in the hands of Polluters (local enterprises) themselves. They need to be driven towards a Socially Responsible attitude, expressed through self-commitment regarding meeting and exceeding the requirements of relevant legislation or practices, by employing environmentally friendly production practices. The article gives an overview of the practices of soil and water protection, details the role of standards in agriculture and presents the objectives, structure and operation possibilities of the GuardEn (Guardians of Environment) Standard. The GuardEn system helps the adoption and application of relevant “clean” standards, codes and practices in the production processes. As a result it enables agri-food businesses to act as participants in local level collaborative strategies for preventive and corrective action against soil and water pollution.

ELECTRICAL POWER SUPPLY OF HUNGARIAN FARMSTEADS

Romvári Róbert

The present state of electrical power supply of Hungarian farmsteads (“tanya”) was reviewed in this publication. First this unique type of settlement, than the potential electric current producing renewable energy sources were described with special regards to the available solar energy in the Great Plain. The results of Farmstead Development Programs (FDP) were summarized by data sheets and maps in case of shelf governments and individuals. According the author the complex development programs (e.g. FDP) are able to manage the special demands of farmstead regions of our country. Based on the facts and data were showed it can be concluded that more support and development funds are needed to improve the basic service level and poor infrastructure.

Szerzők

Balázs Katalin	környezettudományi PhD, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
Centeri Csaba	környezettudományi PhD, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
Dr. Kujáni Katalin	szakreferens, Földművelésügyi Minisztérium
Eskulics György	geográfus
Gelencsér Zsófia	humánökológus
Gergye Rezső	igazgató, Nagy Gáspár, Kulturális Központ
Grónás Viktor	környezettudományi PhD, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
Horváth Szilveszter	geográfus, településfejlesztési menedzser
Kis Miklós Zsolt	államtitkár, Miniszterelnökség agrár- és vidékfejlesztési államtitkárság
Kohlheb Norbert	közgazdaságtudományi PhD, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
Krebszné Gábor Tamara	nemzetközi kapcsolattartó, Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület
Neubauerné Szatmári Zsuzsa	munkaszervezet vezető, Börzsöny-Duna-Ipoly Vidékfejlesztési Egyesület
Pirkó Béla	környezetgazdálkodási mérnök MSc, Nemzeti Élelmiszer-biztonsági Hivatal, Talajvédelmi Osztály
Pócsi Gabriella	Phd-hallgató, SZTE TTIK Földtudományi Doktori Iskola
Podmaniczky László	közgazdaságtudományi PhD, Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
Romvári Róbert	PhD hallgató, Szent István Egyetem, Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola
Siklósi Rozália	geográfus, humánökológus
Szabó Tibor	munkaszervezet vezető, Zala Termálvölgye Egyesület
Szuromi Orsolya	geográfus, humánökológus
Tóth Katalin	hallgató, ELTE Humánökológia mesterszak

